

Rapport 2011:36

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Kvinnors företagande i landsbygdsprogrammet

– kommunikationsplan för jämställdhet

Rapport 2011:36

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Kvinnors företagande i landsbygdsprogrammet

– kommunikationsplan för jämställdhet

Utgivningsår: 2011

ISBN: 978-91-7281-465-3

Avdelningen för landsbygd,
Länsstyrelsen i Stockholms län,
tfn 08-785 40 00, landsbygd.stockholm@lansstyrelsen.se

Rapporten finns endast som pdf. Du hittar den på vår webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Förord

Målen för Landsbygdsprogrammet för Sverige 2007 till 2013 är en socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar utveckling på landsbygden. Till detta finns även horisontella mål och prioriteringar för att öka jämställdhet mellan kvinnor och män samt att förbättra integration av personer med utländsk bakgrund på landsbygden. Inom leader lyfts även unga som en prioriterad målgrupp och inom regeringens landsbygdsstrategi lyfts frågan om både jämställdhet, integration och att stärka ungas förutsättningar på landsbygden. De horisontella prioriteringarna i landsbygdsprogrammet innebär att de ska genomsyra alla de åtgärder som erbjuds inom programmet. I dag saknas rekommendationer om hur länen kan arbeta med de horisontella målen, vilket ibland gjort det svårt att konkretisera arbetet mot målen.

Under våren 2011 har Camilla Minda Grenert på Länsstyrelsen i Stockholm sammanställt kunskaper och erfarenheter kring hur myndigheter arbetat för ökad jämställdhet inom ramen för landsbygdsprogrammet. Hon har utarbetat en kommunikationsplan med förslag till hur länet kan arbeta på ett strukturerat sätt med jämställdhet. Arbetet innebär intern kompetensutveckling, handlingsplan för kommunikation med målgruppen och utveckling av handläggningsrutiner. Arbetssättet kan även användas som grund för andra horisontella mål i landsbygdsprogrammet.

Det är vår förhoppning att denna rapport även ska bidra till att underlätta för andra länsstyrelsans arbete med att uppnå målet om kvinnors företagande på landsbygden.

Ulrika Geber
Lantbruksdirektör

Innehåll

Nuläge och bakgrund	5
Varför aktivt jämställdhetsarbete?	6
Mål och strategier	9
Mål	9
Syfte	9
Målgrupper.....	10
Intern målgrupp på Länsstyrelsen	10
Extern målgrupp på landsbygden.....	10
Metod och tillvägagångssätt.....	10
Resultat.....	13
Internt inom Länsstyrelsen i Stockholms län	13
Tillväxtavdelningen	13
Entrepreneur Sthlm	14
ESF Jämt Processtöd för jämställdhetsintegrering	14
Externt.....	14
Jordbruksverket/Landsbygdsnätverket	14
Glesbygdsverket	15
Tillväxtverket	16
Landsbygdskommuner i Stockholms län.....	18
Svar kring statistik.....	18
Vilka branscher kvinnor ofta finns representerade i	18
Behov av stöd till kvinnor som driver företag	18
Om kommunerna känner till landsbygdsprogrammet	19
Om kommunerna informerar om landsbygdsprogrammet.....	19
Aktiviteter som kommunerna anordnar för kvinnor som driver företag.....	19
Vilka nätverk kommunerna använder sig av	19
Goda exempel från länsstyrelser i landet.....	19
Länsstyrelsen i Västra Götaland	20
Länsstyrelsen i Jönköpings län	21
Länsstyrelsen i Västerbottens län	21
Länsstyrelsen i Västmanlands län	21
Länsstyrelsen i Skåne.....	21
Länsstyrelsen i Dalarna	22
Diskussion.....	25
Jämställdhet i landsbygdsprogrammet.....	25
Kvinnor och mäns olika förutsättningar och behov	25
Nätverk och informationsspridning	26
Aktiviteter mot målgruppen	26
Referenser	29

Bilaga – Handlingsplan för Länsstyrelsen i Stockholms län ..	35
Intern handlingsplan.....	35
Utbildning.....	35
Workshop.....	36
Verktyg	36
Extern handlingsplan	38
Kvinnor som driver företag på landsbygden	38
Webbplatsen	38
Informationsfilm	38
Tidning - Landsbygd i Centrum.....	38
Målgruppsenkät	39
Målgruppskarta/GIS karta	40
Bildspel	40
Nätverk	40
Interna nätverk.....	40
Partnerskapen	41
Landsbygdskommuner – näringslivschefer.....	41
Förslag på framtida insatser och aktiviteter	41
Idéseminarier	41
Inspirationsdagar	41
Mentorsgrupper	41
Enskild rådgivning.....	42
Coachning.....	42
Inköp av listor.....	42
Uppföljning och utvärdering.....	42
Utvärderingsprocess.....	42
Direkta insatser för handläggarna	43
Direkta insatser för kvinnor som driver företag på landsbygden	43
Direkta insatser för interna nätverk	43
Direkta insatser för externa nätverk	43
Utvärdering av målen	43
Konsekvenser	44
Bilaga 1 Målgruppsbeskrivning – Kvinnors företagande	45
Bilaga 2 Frågeformulär	49
Bilaga 3 Nätverk – Kvinnors företagande	51
Interna nätverk.....	51
Externa nätverk – partners	51
Nyföretagarcenter i länet	51
Föreningar för ideell verksamhet på landsbygden.....	52
Övriga nätverk för kvinnor som driver företag	52
Övriga	52

Nuläge och bakgrund

Det svenska landsbygdsprogrammet är ett handlingsprogram för hur regeringen vill att Sveriges landsbygd ska utvecklas under perioden 2007-2013.¹ Programmet erbjuder stöd för att utveckla företagandet och de socio-ekonomiska förutsättningarna på landsbygden, det innehåller också stöd för att främja olika typer av miljöåtgärder. Landsbygdsprogrammets syfte och övergripande mål är att stimulera och stödja en hållbar ekonomisk, ekologisk och social företagsutveckling på landsbygden. Programmets mål och inriktning är gemensamt för alla EU:s medlemsstater. Varje länsstyrelse i Sverige ska utifrån Jordbruksverkets nationella plan formulera egna genomförandestrategier för sitt län.

Landsbygdsprogrammen i respektive län ska ta hänsyn till de horisontella målen och prioriteringarna som ska genomsyra programmet. Målen och prioriteringarna är jämställdhet och integration enligt landsbygdsprogrammet. Ungdomars förutsättningar på landsbygden lyfts även inom landsbygdsprogrammet skrivningar om leader samt inom regeringens landsbygdsstrategi. Framöver i rapporten kommer målen och prioriteringarna benämnas som de tre horisontella målen.²

Enheten för lantbruksfrågor, som ansvarar för landsbygdsprogrammet på Länsstyrelsen i Stockholms län, arbetar inte strukturerat och systematiskt med de horisontella målen³. Det finns en osäkerhet om hur perspektiven jämställdhet, integration och ungdomar ska integreras i verksamheten och i själva handläggningen av ansökningar. Enheten upplever att verksamheten inte är tillräckligt synlig ute i länet för kvinnor, personer födda i ett annat land och ungdomar. Verksamheten syns också för lite ut mot företagare i länet som inte är lantbrukare eller trädgårdsföretagare. De anställda har en önskan om en kartläggning för att bättre kunna möta dessa målgrupper och nå dem med information om landsbygdsprogrammet på deras villkor. Vi vet att det finns många kvinnor som driver företag ute på landsbygden, men vi önskar mer kunskaper om var de finns, vilka behov och förutsättningar de har.

Denna rapport och kommunikationsplan utvärderar och analyserar arbetet med målet **jämställdhet** i landsbygdsprogrammet i Stockholms län. Tanken är att planen även ska användas som grund och underlag för arbetet med de andra horisontella målen: integration och ungdomars förutsättningar på landsbygden. Det är viktigt att framhålla att Länsstyrelsen i Stockholms län anser att alla de horisontella målen är lika viktiga för det framtida arbetet och att denna rapport och kommunikationsplan är ett första steg.

¹ Landsbygdsprogram för Sverige, 2007-2013. Jordbruksdepartementet (mars 2010).

² En strategi för att stärka utvecklingskraften i Sveriges landsbygder, Näringsdepartementet, (17 mars 2009) (Skr. 2008/09:167).

³ Landsbygdsprogram för Sverige, 2007-2013. Genomförandestrategi för Stockholms län (reviderad februari 2011). Länsstyrelsen i Stockholms län.

Varför aktivt jämställdhetsarbete?

Diskrimineringslagen omfattar förbud mot diskriminering av kunder, brukare, medborgare, patienter, medlemmar med flera. Det handlar såväl om indirekt som direkt diskriminering. I lagen står det att diskriminering är förbjuden när det gäller ekonomiska stöd, tillstånd, registrering, eller liknande som kan ha betydelse för att någon ska kunna starta eller bedriva näringsverksamhet. Dessa förbud hindrar dock inte särbehandling och åtgärder för att till exempel främja jämställdhet mellan kvinnor och män.⁴

Länsstyrelseinstruktionen framhåller i 5 § att länsstyrelsen ska:

- ”1. integrera ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta kvinnors och mäns samt flickors och pojkars villkor.
2. genomgående analysera och presentera individbaserad statistik med kön som övergripande indelningsgrund om det inte finns särskilda skäl mot detta.”⁵

Detta innebär att länsstyrelsens alla medarbetare ska ha kännedom om mäns och kvinnors villkor och behov inom sina respektive verksamhetsområden, lyfta fram könsmönster och analysera behoven av åtgärder.

Det finns en könsordning i samhället som håller isär kvinnor och män på många olika sätt, en hierarkisk över- och underordning.⁶ Isärhållandet yttrar sig på så sätt att män och kvinnor utför olika sysslor, befinner sig på olika platser och har olika roller. Det som definieras som *manligt* och *kvinnligt* är oftast varandras motsatser. Dessa föreställningar cementerar gamla könsroller och begränsar kvinnors och mäns möjligheter till fria val.⁷

En organisation som satsar på jämställdhet för sina medarbetare, medborgare och kunder är en organisation som tar steget till att bättre se olika könsmönster i verksamheten, att bättre förstå och tolka behov av olika tjänster samt att ge likvärdig service till kvinnor och män utifrån deras behov och förutsättningar. Detta resulterar i en mer lönsam och effektiv verksamhet inom såväl privat som offentlig sektor. En myndighet som arbetar jämställt blir dessutom mer trovärdig och ökar sin legitimitet bland medborgarna.⁸

Arbetet med jämställdhet måste ske både internt och externt. För att komma till rätta med attityder och gamla normer krävs att jämställdhetsarbetet inte bara fokuserar på siffror utan även omfattar ledarskap, organisationskultur, medarbetarskap, arbetsklimat och dylikt. Organisationer måste arbeta med strukturer från grunden. Hur kommunicerar de anställda internt och externt, hur utvecklas tjänster, service, produkter och hur bemöter de medborgare, kunder, medlemmar och så vidare? Jämställdhetsarbetet ska stödja medar-

⁴ Diskrimineringslagen (SFS 2008:567).

⁵ Länsstyrelseinstruktionen (SFS 2007:825) § 5.

⁶ Hirdman, Yvonne (2001) *Genus – om det stabila föränderliga former*. 2:1. uppl. Malmö: Liberförlag.

⁷ Fägerlind, (2009), s. 10-11.

⁸ *Ibid.*, s. 23-24

betarna att mer effektivt nå sina mål, göra bättre affärer och utföra sina uppdrag bättre.⁹

I länsstyrelseinstruktionen och i På tal om kvinnor och män står vidare att de nationella målen för jämställdhet ska genomföras i länet och verksamheten måste därför jämställdhetsintegreras. Den säger också att medarbetarna ska ha kunskap att kunna analysera sin egen verksamhet ur ett jämställdhetsperspektiv. Enligt Länsstyrelsen ska de belysa, analysera och beakta kvinnors och mäns situation i länet och de ska alltid redovisa statistiken könsuppdelat.^{10 11}

A och O i ett effektivt och lyckat jämställdhetsarbete är att högsta ledningen driver frågan och själv agerar jämställt. Den måste visa engagemang och stöd för åtgärder. I processen kring jämställdhet är det viktigt att gå igenom och kartlägga till exempel om verksamheten kan möta upp kvinnor och mäns behov och önskemål med dagens tjänster? Hur upplever kvinnor respektive män tjänsterna organisationen erbjuder? Attraherar det både kvinnor och män? Hur bemöter och bedömer verksamheten kvinnor och män? Vad beror eventuella skillnader på? Missar man kund- eller brukssegment bland kvinnor eller män för att man inte ser dem eller för att man inte erbjuder dem service eller produkter som de vill ha? Vem och vilka är norm för verksamheten, vem är den normala mottagaren? Vems eller vilkas intressen står i centrum? Tillgodoses kvinnors och mäns intressen i lika stor utsträckning? Hur fördelas resurser på kvinnliga och manliga medborgare? Har medarbetarna i verksamheten tillräckligt med kunskaper för att arbeta på ett jämställt sätt?¹²

Andelen kvinnor som driver företag i Sverige är 29 procent¹³ och i Stockholms län ligger siffran på 31,6 procent.¹⁴

Idag står kvinnor som driver enskilda firmor för cirka 28 procent av de ansökningar som fått beviljat stöd ur landsbygdsprogrammet i Stockholms län (maj 2011), vilket andelsmässigt är en godkänd siffra.¹⁵ Men fler kvinnor får andelsmässigt, i jämförelse med männen, avslag på sina ansökningar. Länsstyrelsen ser också att det finns en kunskapslucka kring kvinnors företagande i länet, var de finns, vilka behov och förutsättningar de har och så vidare. Länsstyrelsen i Stockholms län vill nu öka kunskapen om kvinnors företagande på landsbygden i länet och se till att landsbygdsprogrammet gynnar både kvinnors och mäns företagande på ett bättre och mer jämställt sätt. Enheten vill nu göra en aktiv insats för att få fler företag som drivs av kvinnor att utvecklas och växa samt få fler kvinnor att starta företag med stöd av landsbygdsprogrammet.

⁹ Fägerlind, (2009), s. 21-22.

¹⁰ Länsstyrelseinstruktionen, § 2.

¹¹ På tal om kvinnor och män (2010). Länsstyrelsen i Stockholms län.

¹² Fägerlind, (2009), s. 108-109.

¹³ Jämställt företagindex 2011 – Var är företagandet mest (och minst) jämställt? (mars 2011). Stockholm: Företagarna, s. 4

¹⁴ Fakta om kvinnors företagande 2011 (mars 2011). Stockholm: Företagarna, s. 3.

¹⁵ Enligt Länsstyrelsen i Stockholms län, avdelningen för landsbygd.

Mål och strategier

Mål

Målet är att från 2010 till och med 2013 ha ökat antalet kvinnor som får stöd i landsbygdsprogrammet från 28 procent till 32 procent.¹⁶

Om kvinnors företagande i Stockholms län ökar i procent under denna period ska även beviljade ansökningar i landsbygdsprogrammet ligga i fas med dessa siffror.

Ytterligare ett mål är att skapa rutiner för uppföljning så att kunskapen om kvinnors företagande ökar.

Inom en treårsperiod bör enheten för lantbruksfrågor ha en bättre kunskap om målgruppen ”kvinnor som driver företag”: Var finns de? Vilka är de? Vilka behov har de? Vilka förutsättningar har de? Hur når enheten dem med information? Vilka kan enheten samarbeta/nätverka med för att nå målgruppen? Hur kan enheten på bästa sätt möta upp de behov som målgruppen har?

Det övergripande slutmålet är att landsbygdsprogrammet ska bidra med en attraktiv landsbygd att leva och verka i med ökad företagsamhet på lika villkor.

Syfte

Syftet med denna rapport och för att uppnå målen är att:

- se över hur jämställdhet på bästa sätt kan integreras i det interna arbetet kring landsbygdsprogrammet
- skapa rutiner för uppföljning så att enheten för lantbruksfrågor får bättre kännedom om var målgruppen finns samt deras behov och förutsättningar
- föreslå hur enheten kan synas mer ut mot målgruppen ”kvinnor som driver företag samt presumtiva företagarkvinnor”.

Enheten vill att fler kvinnor på landsbygden ska bli medvetna om vad landsbygdsprogrammet har att erbjuda dem. Detta ska leda till att fler kvinnor så småningom söker stöd ur programmet för att utveckla sin verksamhet.

¹⁶ Enligt Länsstyrelsen i Stockholms län, avdelningen för landsbygd.

Målgrupper

Intern målgrupp på Länsstyrelsen

- Handläggare för landsbygdsprogrammet.
- Berörda chefer för landsbygdsprogrammet.

I texten nedan nämns denna målgrupp som ”handläggarna alternativt enheten”.

Extern målgrupp på landsbygden

- Kvinnor som tidigare sökt stöd via landsbygdsprogrammet.
- Kvinnor som på heltid eller deltid driver företag på landsbygden.
- Kvinnor som är intresserade av att starta företag på landsbygden.
- Kvinnor som funderar på att ta över ett företag på landsbygden.

I texten nedan nämns denna målgrupp som ”målgruppen”.

Metod och tillvägagångssätt

Detta dokument innehåller både en intern och en extern kommunikationsplan. Den interna planen kommer att ge enheten förslag på hur handläggarna kan gå tillväga för att integrera jämställdhet i handläggningen. Den externa kommunikationsplanen ska ge förslag på hur enheten ska få kunskaper om målgruppen och hur de ska nå ut till målgruppen med information om landsbygdsprogrammet. I planen kommer det även ges övergripande förslag på rutiner för uppföljning.

Nedanstående moment har genomförts och ligger till grund för kommunikationsplanen och dess förslag på aktiviteter och åtgärder.

Det har tagits del av utvärderingar som Jordbruksverket/Landsbygdsnätverket¹⁷ och Glesbygdsverket¹⁸ har gjort, över hur länsstyrelser runt om i landet har hanterat målet jämställdhet i sina respektive Landsbygdsprogram. Det har även genomförts ett antal telefonintervjuer med olika nyckelpersoner på Jordbruksverket och Landsbygdsnätverket. Det har resulterat i en lista över ett antal länsstyrelser som på ett aktivt sätt arbetar med jämställdhet i sina Landsbygdsprogram idag, de goda exemplen.

Det har sedan genomförts telefonintervjuer med de länsstyrelser som är de goda exemplen. I dessa intervjuer framkom det vilka olika typer av verktyg handläggarna arbetar med för att integrera jämställdhet i deras dagliga arbete. Det kom även fram hur en del länsstyrelser marknadsför sig ut mot kvinnor på landsbygden.

¹⁷ Vem är chef egentligen? – Om landsbygdsprogram och mångfald (2011). Stockholm: Jordbruksverket. (Rapport 2011:8).

¹⁸ Jämställdhet i genomförandestrategierna för landsbygdsprogrammet (oktober 2008). Östersund: Glesbygdsverket.

En del av landsbygdsprogrammets nätverk i Stockholms län har kartlagts. Näringslivscheferna i landsbygdskommunerna har kontaktats via en e-postenkät. I den har enheten för landsbygd försökt få svar på frågor kring målgruppen i respektive kommun. Enkäten innehöll frågor kring vilka aktiviteter kommunerna har riktade mot kvinnor på landsbygden idag? Om kommunerna har kunskaper om landsbygdsprogrammet och om de informerar om landsbygdsprogrammet när de möter företagarkvinnor på landsbygden?

Vidare har det gjorts intervjuer med andra myndigheter som på olika sätt stödjer och är aktiva inom kvinnors företagande, dels för att få kunskaper, tips och idéer om målgruppen, men också för att se över eventuella samarbetsmöjligheter.

Slutligen har information från interna personer vid tillväxtavdelningen och Entrepreneur Sthlm på Länsstyrelsen i Stockholms län kontaktats, de personer som på ett eller annat sätt arbetar med målgruppen, för att se över eventuella samarbetsmöjligheter även där.

Resultat

Nedan följer resultat från de utvärderingar, undersökningar, intervjuer och möten som genomförts.

Internt inom Länsstyrelsen i Stockholms län

Tillväxtavdelningen

Tillväxtavdelningen på Länsstyrelsen i Stockholm har en utvecklingsledare som är ansvarig mot näringslivscheferna i länets kommuner. Utvecklingsledarna ger uttryck för att de själva tycker att det är svårt att informera om landsbygdsprogrammet. Det är alldeles för svårt att förstå och beskriva vad alla delar innehåller och innebär för kommunerna. Det är lätt att röra till det. Näringslivscheferna i kommunerna har gett uttryck för att det varit alldeles för tekniskt och för mycket information när de har läst på om programmet alternativt lyssnat på någon handläggare som berättat om det.

Tillväxtavdelningen själv har skapat en kort informationsfilm som presenterar några av avdelningens tjänster och erbjudanden, som den tycker är mycket användbar. Den är kortfattad, informativ och lätt att visa och hänvisa till. Den fungerar som en första introduktion. Den ligger ute på Länsstyrelsens webbplats och även på Youtube.

När det kommer till tips och råd om hur handläggarna på enheten för lantbruksfrågor kan förbättra samarbetet med kommunerna rekommenderar tillväxtavdelningen att handläggarna på enheten för lantbruksfrågor ska göra det så enkelt som möjligt för kommunerna, de bör arbeta fram färdiga koncept. Kommunerna har små resurser och vill enheten för lantbruksfrågor nå ut via kommunerna till målgruppen måste den göra informationen både enkel att förstå och lättillgänglig. Utvecklingsledaren på tillväxtavdelningen ger tips om att enheten för lantbruksfrågor bör paketera landsbygdsprogrammet åt kommunerna och inte räkna med att kommunerna själva ska vara så aktiva. Tillväxtavdelningen hade vid ett tillfälle paketerat en halvdagsutbildning som de erbjöd kommunernas företagare. De erbjöd kommunerna ett färdigt paket med fasta punkter för dagen, en färdig inbjudan och länkar via webbplatsen till digital information. De tror att det var enkelheten som gjorde att flera kommuner beställde utbildningen.

Tillväxtavdelningen anser också att det är viktigt att kommunerna får löpande information och en sammanställning över företag och personer som fått stöd av landsbygdsprogrammet i deras kommun. Det är också viktigt att signalera till kommunerna om det finns pengar kvar att dela ut och informera att Länsstyrelsen behöver hjälp att få ut pengar till företag i just deras kommun.

Entrepreneur Sthlm

Entrepreneur Sthlm tillhör också tillväxtavdelningen på Länsstyrelsen i Stockholms län. De upphandlar rådgivningsinsatser för affärsutveckling till kvinnor som driver företag, alternativt vill börja driva företag. Landsbygdsprogrammet och Entrepreneur Sthlm arbetar till viss del mot samma målgrupp och det borde utnyttjas. Under intervjun med Entrepreneur Sthlm kom det fram förslag på att skapa en grupp med representanter från de delar av Länsstyrelsen som arbetar med kvinnors företagande. I ett sådant forum skulle deltagarna kunna delge varandra kunskaper om målgruppen, ge varandra tips om aktiviteter, se över samarbetsformer och liknande. Landsbygdsprogrammet och Entrepreneur Sthlm har en hel del gemensamma nätverk. Här finns det med all säkerhet många gemensamma insatser att göra för att effektivt få ut information om olika erbjudanden som Länsstyrelsen har och samtidigt få in kunskaper om kvinnor som driver företag.

ESF Jämt Processtöd för jämställdhetsintegrering

På tillväxtavdelningen, Länsstyrelsen i Stockholm, finns också ESF Jämt som utgör en stödstruktur för jämställdhetsintegrering av Europeiska Socialfondens projekt. De arbetar med strukturerade metoder som 4-R och jämställdhets-SWOT för att få in jämställdhetsperspektivet i hela projektet. Här finns många tips och metoder att låna och lära av.¹⁹

Externt

Jordbruksverket/Landsbygdsnätverket

Jordbruksverket är den myndighet som har uppdrag av regeringen att förvalta Sveriges landsbygds politik i form av Landsbygdsprogram för Sverige 2007-2013.

Landsbygdsnätverket har i sin tur till uppgift att samla nationella aktörer för att kunna genomföra landsbygdsprogrammet på ett bättre och mer effektivt sätt. De ska genom sitt arbete skapa möjligheter till mötesplatser där parter på lokal, regional, nationell och internationell nivå kan utbyta information, erfarenheter och kunskaper.²⁰

Två nationella projekt, Team Företagande och Team Landsbygd har genomförts under programtiden på Jordbruksverket. Verksamma inom projektet har försökt att utvärdera vad EU, regeringen och vad Jordbruksverket själva ville ha ut av de horisontella målen vid programmets start. De kan idag konstatera att det inte riktigt finns några bra riktlinjer för hur länsstyrelserna ska arbeta med de horisontella målen. Det finns inte heller några riktlinjer eller bra verktyg för hur länsstyrelserna ska arbeta med uppföljning, annat än att kvantitativt räkna antalet kvinnor och män som fått olika typer av stöd.

¹⁹ Glans, Hanna och Rother, Bettina (2011). Dragkraft! Om jämställdhetsintegrering och ESF Jämt. Länsstyrelsen i Örebro län i samverkan med övriga Länsstyrelser.

²⁰ Landsbygdsprogram för Sverige, 2007-2013 (mars 2010).

Jordbruksverket har inför nästa programperiod börjat tittat på lösningar för hur de kan integrera arbetet med jämställdhet i programmet och anser att det är viktigt att ta vara på den erfarenhet som de har fått från perioden som har varit. Många är överens om att arbetet med de horisontella målen i landsbygdsprogrammet behöver konkretiseras.

Jordbruksverket har dessutom ingått i en arbetsgrupp inom Landsbygdsnätverket som har arbetat med jämställdhet. De har bland annat tagit fram ett diskussionmaterial, "Göra Jämt", som ska uppmuntra till ett aktivt jämställdhetsarbete i programgenomförandet. Flera länsstyrelser har deltagit i diskussioner och workshops kring materialet, även Länsstyrelsen i Stockholms län, men endast några har gått vidare med arbetet på ett aktivt sätt.

Landsbygdsnätverkets kansli erfar att handläggarna har en viktig roll och om det inte finns verktyg för jämställt arbete så "diskriminerar man omedvetet". De säger att det handlar om strukturella problem då det inte finns några indikatorer att följa upp arbetet med. Det är också problem kring vilka förutsättningar det finns i de befintliga datasystemen där ansökningsinformation ska matas in. Det finns ingen möjlighet att mata in och lagra information kring jämställdhet i de digitala systemen. Det finns inte några direktiv eller verktyg från regeringen eller Jordbruksverket som stödjer och visar hur länsstyrelserna runt om i landet ska arbeta med jämställdhet.

Diskussionmaterialet som togs fram består bland annat av en film som visar att det trots allt går att arbeta med jämställdhet inom ramen för landsbygdsprogrammet. Det gäller att få handläggarna att förstå att deras arbete har betydelse. Det handlar om hur handläggarna hanterar ärenden och hur de resonerar kring den sökande, deras idéer och affärsplaner. Enligt uppgifter i filmen söker kvinnor i regel lägre stödbelopp än män och de vill i större utsträckning än män arbeta i "det lilla". Andelen som får avslag på nationell nivå är högre bland kvinnor än bland män. Det är viktigt att handläggarna blir medvetna om frågan och funderar över hur de själva ser på den sökande.

Enligt materialet uppfattar handläggarna att kvinnor generellt satsar i mindre skala och att de då kan uppfattas av handläggare som att de har mindre tyngd i affärsplanen. Filmen lyfter fram statistik och forskning som visar att på lång sikt behöver det inte alls vara den som satsar mindre som klarar sig sämst, det kan många gånger vara tvärt om. Team Företagande och Team Landsbygd har tittat på hur företag lever vidare när det har gått tre till fyra år efter att de startat. De som startar småskaligt är ofta starka efter några år. Landsbygdsnätverkets kansli menar att SCB:s statistik också visar att det många gånger är de mindre företagen som lever vidare och växer över tid. "Göra Jämts" budskap i filmen är att de som arbetar med landsbygdsprogrammet måste vara öppna för att kvinnor oftare investerar mindre än män, men levererar långsiktigt. Det är också viktigt att tänka nytt när det kommer till innovativa satsningar. Traditionellt är det lättare att se produkter som innovativa satsningar än till exempel olika typer av lösningar och tjänster inom vården, något som ökar inom kvinnors företagande.

En del beror också på hur kvinnorna ser på sig själva, vad de tror och tycker om sig själva. Många kvinnor upplever inte sig själva som företagare. De har generellt sett sämre självförtroende och det genomsyrar deras ansökningar och affärsplaner menar kansliet på Landsbygdsnätverket.

Kansliet på Landsbygdsnätverket ger tips om att Länsstyrelsen i Stockholms län också kan kräva av regeringen och Jordbruksverket att målen ska vara tydliga och att nästa program ska innehålla en mycket bättre riktlinje för hur de ska arbeta med målen i framtiden.

När det gäller egna utvärderingar och uppföljningar är Jordbruksverkets tips att man kan jämföra med hur man arbetar med arbetsmiljöfrågor och hur uppföljningen inom miljö se ut.

Glesbygdsverket

Glesbygdsverket gick upp i Tillväxtverket 2009 men skrev 2008, före sammanslagningen, en utvärdering där de analyserade varje länsstyrelses genomförarstrategi ur ett jämställdhetsperspektiv. Resultatet visar att arbetet med det horisontella målet jämställdhet i de flesta fall varit begränsat ute i landet. Glesbygdsverkets slutsats är att jämställdhet generellt sett är svårt att tillämpa då det krävs mycket kunskap i frågan. Det krävs också kraft och energi att prioritera jämställdhetsarbetet. Rapporten visar att kunskap om jämställdhet är väldigt viktig och att det kan krävas en mer problematiserande kompetensutveckling både för handläggarna och för nyckelaktörerna. Problematiserande utbildningar är åtgärder som verkar ge resultat och det kan vara av stor betydelse att ha kontinuerliga utbildningstillfällen för att hålla frågan levande. Glesbygdsverkets analys av jämställdhetsarbetet ute på landets länsstyrelser visar att det är avhängigt handläggarnas egna intressen för jämställdhet.

Glesbygdsverket ställer sig frågan om landsbygdsprogrammet i sig är anpassat för aktivt jämställdhetsarbete. De anser att kravet på den nationella nivån bör öka för att programmet ska bli jämställdhetsintegrerat på regional nivå. Den regionala nivån bör stötts på ett bättre sätt.

Glesbygdsverkets utvärdering lyfter även vikten av att jämställdhet ska genomsyra hela processen från utformning, målsättning och genomförandet till utvärderingsfasen.²¹

Tillväxtverket

Tillväxtverket är en myndighet vars roll är att stärka regional utveckling och underlätta företagande och entreprenörskap i Sverige.

Tillväxtverket menar att företagare som de har haft kontakt med och som sökt stöd inom landsbygdsprogrammet tycker att det tar för lång tid innan de får beslut om stöd. Många gånger handlar det om ”timing” under säsongen och då har företagen ingen möjlighet att vänta på stöd till en annan årstid.

²¹ Jämställdhet i genomförandestrategierna för landsbygdsprogrammet (oktober 2008).

Tillväxtverket upplever att kvinnor som är kombinatorer, det vill säga de som både har en egen verksamhet i kombination med ett lönearbete, på landsbygden känner sig isolerade. Kvinnor påverkas av fördomar som att deltidsverksamheter inte är av värde, anser Tillväxtverket. De har ibland svårt att få energi till att utveckla sin verksamhet och vet inte hur man gör. Tillväxtverket anser att kvinnor på landsbygden behöver stöd med hur man gör affärer, hur man närmar sig marknaden och hur man tänker lönsamhet.

Det är viktigt att man öppnar upp för kvinnor som driver företag och ser till att de har så få trösklar som möjligt. De tar oftast små steg i taget och utvecklas eftersom. Stöden som finns att söka måste ge utrymme för dessa förutsättningar, anser Tillväxtverket.

Tillväxtverket tror också att information som till exempel inbjudningar och liknande som ska locka kvinnor måste vara affärsmässiga och proffsiga men inte signalera alltför storslagna idéer, det avskräcker mer än det lockar.

Från Tillväxtverkets skrift ”Många miljarder blir det... Fakta och nyckeltal om kvinnors företag” finns fakta om kvinnors situation och förutsättningar i relation till företagande. Där finns viktig information att ta hänsyn till när man arbetar med bedömning av kvinnors företagsidéer och verksamhetsutveckling.²²

I skriften finns följande information som är värd att beakta:

- Kvinnor har svårare att vinna upphandlingar då de oftast driver mindre verksamheter än män, deras verksamheter tas inte på samma allvar som männens. Kvinnor som driver företag upplever också att deras kompetens underskattas på grund av kön.
- De flesta företag som startas och ägs av kvinnor är inom vård, skola och omsorg samt inom servicenäringar som företagsservice, rekreation, hotell- och restaurang. Dessa branscher bygger på många och små affärer, med högre relativ andel anställda i förhållande till omsättningen.
- Orsaken till att tillväxten i kvinnors företag i genomsnitt är lägre än i mäns företag är att branscherna de startar i oftast kännetecknas av låg skalbarhet.
- Då kvinnor oftast driver mindre företag än männen drabbas fler kvinnor av en administrativ börda som slår relativt sett hårdare mot de små företagen.
- I företagandet som social process spelar motivation, stöd, förväntningar, och andra sociala mönster stor roll vid start. Kvinnor upplever att de möter andra attityder än vad män gör i denna process. Även under företagets första år kvarstår sådana skillnader. Kvinnor har inte heller samma möjligheter som män att spara ihop kapital som de sedan kan satsa i det egna företaget under uppbyggnadsfasen.

²² Många miljarder blir det... Fakta och nyckeltal om kvinnors företag (2010). Stockholm: Tillväxtverket. (Info 0124), s. 13-19.

- Tillgången till sociala stöd genom nätverk är viktiga, bland annat för att ge tillgång till kapital, affärspartners och kunder. Här ser man att män har detta nätverk oftare än vad kvinnor generellt har.
- Från entreprenörsforskningen vet man att förebilder är viktiga för all företagsverksamhet. Därför är det viktigt att hela tiden lyfta fram kvinnors företagande som förebilder.
- Många fler kvinnor än män är kombinatorer, det vill säga de driver både en verksamhet samtidigt som de har en anställning. En stor del av dem går efter en tid över till att bli endast företagare.

Landsbygdskommuner i Stockholms län

Nedan presenteras resultatet från e-postenkäterna som skickades ut till näringslivscheferna i kommunerna. Enkäten skickades ut till totalt 16 kommuner i länet varav 13 stycken är landsbygdskommuner och tre befinner sig i gränslandet mellan tätort och landsbygd. 13 svar kom in totalt.

En kommun som bedömdes vara en gränskommun valde att inte svara då de inte själva ansåg sig vara en landsbygdskommun. Det var ytterligare en kommun som ansåg sig ligga utanför landsbygden trots att de ingår i partnerskapen, (landsbygdsprogrammets egna nätverk) och att de har flera företag i kommunen som fått stöd ur programmet.

Det finns flera olika definitioner på vad tätort och landsbygd är. Enligt SCB:s definition är en tätort en ort med 200 stycken invånare samlade i en bebyggelse där det inte är längre än 200 meter mellan husen. De byar som ligger utanför den samlade bebyggelsen är gles- och landsbygd.

Svar kring statistik

Ingen av de kommuner som svarade på enkäten har någon framtagen statistik uppdelat på antalet kvinnor och män som driver företag i kommunen.

Vilka branscher kvinnor ofta finns representerade i

Kommunerna ger uttryck för att kvinnor som driver företag finns inom servicebranscher som har svårt att leva på sin verksamhet, om de inte har ett lönearbete vid sidan om. Företagen återfinns inom turism, wellness, hälsa och vård. Konkurrensen med större företag är hård. Ekerö och Södertälje kommuner nämner att kvinnor finns representerade inom turism, hantverk, kultur, café, friskvård, ekonomi, trädgård, mode samt olika konsultverksamheter som till exempel revisorer.

Behov av stöd till kvinnor som driver företag

En kommun nämner att det är något som gör att kvinnors företag inte växer och att det kan vara i behov av investeringsstöd när till exempel en anläggning ska byggas ut. En annan skriver att kvinnor ofta ser sina företag som en hobby och att kvinnorna själva inte tror att verksamheten kan utvecklas och växa. Kvinnor generellt är mer rädda att låna för mycket pengar. En

kommun tror att kvinnor kan behöva ekonomiska stöd, men också stöd i att nätverka och få möjlighet att bolla idéer med erfarna företagare. Annars är kunskapen om kvinnor som driver företag begränsat i många kommuner.

Om kommunerna känner till landsbygdsprogrammet

De kommuner som känner till vad landsbygdsprogrammet har att erbjuda finns främst inom Leadernätverket. De flesta svarar att de känner till programmet till viss del, i stora drag eller inte alls. Sigtuna kommun känner till programmet efter det att enheten för lantbruksfrågor informerade LRF-medlemmar om programmet.

Flera kommuner nämner att de gärna tar emot information om landsbygdsprogrammet.

Om kommunerna informerar om landsbygdsprogrammet

Vissa kommuner informerar inte företagare om landsbygdsprogrammet medan andra gör det i begränsad utsträckning. Norrtälje kommun skriver att LRF ger information om programmet. Kommunens reflektion är att informationen bara når LRF:s medlemmar och att man missar många andra företagare. Norrtälje kommun upplever också att många tror att programmet endast är till för jordbruksföretag.

Aktiviteter som kommunerna anordnar för kvinnor som driver företag

Ekerö kommun har många aktiviteter ut mot sina företagare i kommunen, men det framkom inte av enkäten vad de gör. Norrtälje nämner "Quadruple-Helix projektet", ett projekt inriktat på hur man får entreprenörskap, innovationer och kluster att bli mer jämställda. Södertälje menar att man redan i tidig skolålder ska gå ut och informera om att det går att driva företag på landsbygden. Sigtuna tar gärna del av information om aktiviteter som Länsstyrelsen har kring kvinnors företagande.

Vilka nätverk kommunerna använder sig av

Flera kommuner arbetar via andra nätverk som till exempel Nyföretagarcentrum, Landsbygdsrådet eller andra företagarnätverk. Norrtälje nämner Hallstabygden samt företagarföreningar som till exempel Freja. Nynäshamn skriver om Leader och Sorundas företagare samt om Landsorts sjö- och miljöcentrum. Södertälje tar upp ett nätverk i Järna vilket man kan anta är Framgångsrikt Feminint Företagande, som idag har stöd av landsbygdsprogrammet. Upplands-Bro tar upp Damernas Företagarbyrå och Sigtuna nämner Landsbygdsrådet. Ekerö har också en del samarbeten med olika organisationer men nämner bara SBA, Stockholm Business Alliance, som är ett avtalsbaserat partnerskap mellan kommuner i Stockholm-Mälardalenregionen.

Goda exempel från länsstyrelser i landet

Nedan följer en sammanfattning av telefonintervjuer med ett antal länsstyrelser som arbetar aktivt med jämställdhet. Fler länsstyrelser än de som står nämnda i denna plan har kontaktats men nedanstående länsstyrelser

är de som arbetar aktivt med frågan. De har verktyg för jämställdhet som kan ge ett bra underlag till hur Länsstyrelsen i Stockholms län kan arbeta med jämställdhet.

Länsstyrelsen i Västra Götaland

Länsstyrelsen i Västra Götaland är den länsstyrelse som ofta kommer upp som det "Goda Exemplet". De satsar på jämställdhet och kvinnors företagande på landsbygden och de har ett väl genomtänkt jämställdhetsperspektiv i sin genomförandestrategi. De har gjort en SWOT-analys över kvinnor på landsbygden och genom hela programmet går en röd tråd av analys ur ett jämställdhetsperspektiv.²³

Västra Götaland satsar stort på projektet Grogrund 2008, vars syfte är att främja kvinnors företagande inom de gröna näringarna på landsbygden. Projektet riktar sig till kvinnor som är intresserade av att starta såväl som att vidareutveckla sina företag. Genom projektet har 167 stycken kvinnor startat eller vidareutvecklat företag. Grogrund blev vinnare av kategorin årets jämställdhetsinsats vid Landsbygdsgalan 2009.

Framgångsfaktorn enligt dem själva är att de arbetar mot en avgränsad målgrupp. Syftet är att skapa nätverk för småföretagare samtidigt som upplägget är individinriktat och flexibelt. Länsstyrelsen i Västra Götaland har varit lyhörd för önskemål och kombinerat gruppmöten med individuella möten. För att nå målgruppen kvinnor på landsbygden har de anordnat idéseminarier i affärsutveckling, mentorskap, utbildning/rådgivning och de har satsat på informationsspridning. Idag har Länsstyrelsen i Västra Götaland många sökande som är mikroföretag. Västra Götaland har ingen ekonomisk minimigräns på den egna insatsen för att bevilja företagsstöd, vilket de tror är en stor fördel för många kvinnor som driver företag. Länsstyrelsen i Stockholms län har en minimigräns där företagaren måste ha en total kostnad på minst 100 000 kronor för att få 30 procent i stöd av den totala kostnaden.

För att integrera jämställdhet i handläggarnas beslut om stöd har Västra Götaland lagt till ett extra investeringsstöd på fem procent om projektet gynnar både kvinnor och män. Det innebär att om en ansökan inte har någon jämställdhetsinriktning får den stödsökande 25 procent i ersättning av den totala investeringssumman, medan den som kan påvisa att projektet gynnar både kvinnor och män får 30 procent. Fördelen med detta system har varit och är att handläggarna per automatik måste tänka kring jämställdhet i varje beslut de tar kring stöd. De signalerar också ut mot företagare och samhället i stort att jämställdhet är något viktigt som ska prioriteras.

Handläggarna tycker att vissa fall inte är helt självklara och det kan vara svårt att avgöra när de ska ge 25 eller 30 procent i stöd, men fördelarna har ändå övervägt.

²³ Landsbygdsprogram för Sverige 2007-2013. Genomförandestrategi för Västra Götalands län – reviderad dec 2010. Länsstyrelsen i Västra Götalands län (Rapport 2011:01).

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Länsstyrelsen i Jönköpings län arbetar med checklistor som ett sätt att få in dagliga rutiner kring jämställdhet. De använder sig även av företags- och projektfoldrar som de skickar ut i samband med bekräftelsebrevet. Projektfoldern innehåller ett antal frågor kring jämställdhet och företagsfoldern innehåller information om vikten av att tänka jämställdhet när företaget gör olika typer av investeringar. Jönköping har en minimigräns på att företagen måste investera för minst 30 000 kr för att stöd ska delas ut.

Jönköping använder även sin egen tidning "Förvetet" (motsvarighet till Stockholms "Landsbygd i Centrum"), för att kontinuerligt lyfta kvinnors företagande med goda exempel. De har även genom tidningen fått uppmärksamhet i lokala tidningar.

Jönköping lyfter i intervjun betydelsen av att aktiviteter måste göras intressanta för media. De har till exempel via deras landshövding bjudit in målgruppen till en träff, vilket de tror kan ge en extern uppmärksamhet i lokala tidningar och dylikt.

Länsstyrelsen i Västerbottens län

Inför beslut om företagsstöd skriver Länsstyrelsen i Västerbottens län en tvåsidig promemoria som ska ligga som grund för beslut. Promemorian ska också fungera som en checklista och i den ska handläggaren skriva ner hur många anställda den stödsökande har i arbete, hur många som är kvinnor respektive män samt hur många timmar var och en kommer att lägga ner i samband med den planerade utvecklingen. Den sökande ska alltid beakta jämställdhet i sin ansökan annars ska handläggaren ställa kontrollfrågor om jämställdhetssituationen.

Genom att prioritera stöd till kvinnor med dålig ekonomi försöker de prioritera kvinnors företagande.

Länsstyrelsen i Västmanlands län

Länsstyrelsen i Västmanlands län har många kvinnor som söker stöd trots att de inte har några speciella aktiviteter riktade mot kvinnors företagande. Däremot arbetar de nära näringslivscheferna och näringslivssekreterarna i kommunerna och via de företagarcener som finns i länet. De har även bearbetat sina partnerskap så att de är väl förtrogna med landsbygdsprogrammet. Västmanland har också bra kontakt med ALMI och Coompanion.

Av de sökande som drev enskilda firmor 2010, var 48 procent kvinnor i Västmanlands län.

Länsstyrelsen i Skåne

Länsstyrelsen i Skåne arbetar mycket tillsammans med företag i länet som det går bra för. De lyfter fram framgångsrika företagare och låter dem fungera som inspiration till andra. De har lagt ut frukostmöten hos duktiga entreprenörer, de har också haft aktiviteter för allmänheten där de bjudit in en extern coach eller föredragshållare. De har satsat stort på "Matprojektet",

ett projekt som har fångat upp många kvinnor. I matprojektet har Länsstyrelsen i Skåne bland annat beviljat stöd till företagare som vill köpa in kurser i till exempel marknadsföring, tillagning av olika produkter och så vidare. När Länsstyrelsen i Skåne bjuder in till aktiviteter använder de sig av adresslistan som deras tidning "Landsbygdsnytt" skickas ut via. De har även skickat ut inbjudningar och information via inköpta adresslistor.

När det kommer till själva handläggningen har Länsstyrelsen i Skåne som rutin att den sökande ska börja med att skicka en kort beskrivning av projektidén, innan de skickar in en hel ansökan. Om Länsstyrelsen i Skåne anser att idén är intressant erbjuder de en projektcoach som hjälper den sökande att vässa sin projektplan och affärsidé. De har också skapat guider som hjälper den sökande med olika delar i ansökan.

Länsstyrelsen i Dalarna

Länsstyrelsen i Dalarna har en person som från och med 2011 ska marknadsföra landsbygdsprogrammet i länet. Tanken är att den personen ska vara ute i länet och informera om möjligheterna med programmet tillsammans med den utvecklingsledare hos dem som är ansvarig mot näringslivscheferna i kommunerna. Länsstyrelsen i Dalarna kan se att kvinnor är mer för att nätverka, undersöka förutsättningar, bygga relationer och plattformar för att sedan aktivt göra något. Männerna som de är i kontakt med vill mer bygga upp något specifikt på en gång.

Handläggarna i Dalarna tittar särskilt på referensgrupper eller styrgrupper hos dem som söker stöd och checkar så att de har en sammansättning av kvinnor och män på 40 procent respektive 60 procent. Vidare har de inom Länsstyrelsen i Dalarna ett krav på att interna projekt måste gå via MR-gruppen (gruppen för mänskliga rättigheter). MR-gruppen ger tips, råd och riktlinjer för hur projektet ska utformas för att ta hänsyn till bland annat jämställdhet.

Konkret summering av ovan nämnda verktyg

25 procent + 5 procent - Stödnivå – Västra Götaland

Alla sökande som beviljats stöd får 25 procent av totalbeloppet i stöd. De som söker stöd och som också kan påvisa att projektet gynnar både kvinnor och män får ytterligare fem procent i tillägg, det innebär totalt 30 procents stöd av den totala kostnaden.

Checklistor - Jönköping

Det finns två olika checklistor beroende på om det handlar om ett projektstöd eller om det är ett företagsstöd. Checklistorna är ett sätt att få in uppgifter från den stödsökande ur ett jämställdhetsperspektiv, hur ser det ut för kvinnor och män i företaget alternativt projektet?

Checklistorna är i form av excelark och tar upp frågor kring jämställdhet i ett projekt eller i en företagsutveckling. Frågan ska besvaras av den sökande och ligga till grund för beslutet.

Foldrar - Jönköping

Foldrarna skickas ut tillsammans med bekräftelsen på den inkomna ansökan. Det finns två olika foldrar beroende på om det handlar om projektstöd eller företagsstöd.

Företagsfoldern har ett informativt syfte och tar upp de sociala och de ekonomiska vinsterna med ett jämställt företagande.

I projektfoldern finns ett antal frågor som de sökande måste svara på. Frågorna är riktade mot jämställdhet och den sökande måste aktivt ta ställning till och svara på frågor hur det ser ut för kvinnor och män i projektet.

Foldrarna har använts tillsammans med checklistor hos vissa länsstyrelser.

PM - Västerbotten

Varje handläggare skriver en promemoria på cirka två sidor inför varje beslut om stöd. Promemorian har förutbestämda frågor som ska vara med och besvaras. Det kan fungera som en lättare variant av checklista. Svaren ska vara kortfattade och ge svar på frågor kring bland annat om både kvinnor och män gynnas av verksamhetsutvecklingen eller projektet.

Coachhjälp att formulera affärs- och projektplan samt affärsidé - Skåne

Länsstyrelsen i Skåne erbjuder en coach som hjälper den sökande att vässa till sin affärs- och projektplan samt affärsidé.

För att se verktygen ovan, gå in på respektive länsstyrelses webbplats alternativt kontakta dem direkt via e-post eller telefon.

Diskussion

Jämställdhet i landsbygdsprogrammet

Avsaknad av riktlinjer, rekommendationer, indikatorer eller andra verktyg för hur länsstyrelserna kan arbeta med de horisontella målen har resulterat i att varje länsstyrelse för sig har hanterat målen efter förmåga, intresse och förutsättningar. Resultatet har blivit mycket varierande och endast ett fåtal länsstyrelser har genomgående inarbetat målen i sina strategier och säkerställt integration av dem. Hanteringen har blivit subjektiv och avhängig individuella intressen och kunskaper. Företagare i Sverige har fått olika förutsättningar beroende på var de har drivit sitt företag i landet.

Trots att Lantbygdsnätverkets arbetsgrupp för jämställdhet tog fram diskussionsmaterialet ”Göra Jämt” en bit in i programmet, är det endast några länsstyrelser i landet som har gått vidare med frågan på ett aktivt sätt. Vid samtal med olika länsstyrelser märks att många vill arbeta med jämställdhet, men vet inte hur de ska göra. Många har en önskan om bättre stöd och förutsättningar till nästa programperiod.

Så som landsbygdsprogrammet är utformat idag stödjer det inte ett aktivt jämställdhetsarbete. Regeringen och Jordbruksverket måste arbeta med de horisontella målen i alla processer, från början till slut, från utformning, målsättning, genomförande, uppföljning och utvärdering.

Kvinnor och mäns olika förutsättningar och behov

Samtliga myndigheter som är med i undersökningen upplever att kvinnor och män som driver företag har olika förutsättningar och att dessa förutsättningar bör synliggöras. Det är viktigt att känna till kvinnors och mäns lika och olika villkor för att kunna möta deras olika behov, men det är också viktigt att känna till olika branschers och företags lika och olika villkor då kvinnor och män många gånger startar och driver verksamheter i olika branscher.

Det är en demokratisk och ekonomisk förlust för samhället att inte tillvarata både kvinnors och mäns innovations- och affärsidéer samt både kvinnors och mäns vilja att starta och driva företag, på ett jämställt sätt.

Synen och begreppet på företagandet och vad en god entreprenör är måste breddas. Idag har kvinnor fler hinder än män när det gäller att starta ett företag, att stötta kvinnors företagande handlar om att se dessa hinder och ta bort dem och ge kvinnor lika förutsättningar som en man generellt har idag. ”Stödgivarna” måste skaffa sig kunskaper om nya och flera sätt att driva en verksamhet på.

Handläggarna måste fråga sig om både kvinnor och män gynnas av de beslut som tas, utifrån exempelvis normer, branscher eller storlek på det sökta stödet.

Se vidare i bilagan Handlingsplan för Länsstyrelsen i Stockholms län, bilaga 1, Målgruppsbeskrivning.

Nätverk och informationsspridning

Det finns goda möjligheter till att skapa bättre samarbete både internt och externt. Ett internt forum bör skapas där man kontinuerligt träffas och diskuterar jämställdhet, utbyter erfarenheter och ser över olika samsarbetsmöjligheter.

Kommunerna är ett outnyttjat nätverk. Här finns det potential till förbättring. Enheten bör se till att näringslivscheferna i kommunerna känner till landsbygdsprogrammet och är uppdaterade med material om programmet. Enheten bör också kontinuerligt informera kommunerna om vilken nytta landsbygdsprogrammet har gjort för just deras kommun, vilka företag som fått stöd under den senaste perioden och så vidare.

Enheten bör också lyfta frågan inför sina partners och signalera att de nu satsar på kvinnor som driver företag och att de söker stöd i den processen. Här har enheten möjlighet att via partnerskapsträffar kontinuerligt informera om enhetens satsning på kvinnors företagande.

Det bör tas fram informationsmaterial som lyfter kvinnor som driver företag i länet. Materialet bör lyfta kvinnor som sökt stöd och vad det har resulterat i för deras verksamheter. Goda förebilder har stor betydelse för hur man ser på sig själv i relation till att driva ett eget företag.

Idag finns redan webbplatsen och kundtidningen "Landsbygd i Centrum" som kan användas för att sprida information om landsbygdsprogrammet. I tidningen och på webbplatsen kan enheten målmedvetet och kontinuerligt lyfta goda exempel på kvinnor som driver olika typer av företag och som utvecklats via stöd från landsbygdsprogrammet.

Andra länsstyrelser i landet och andra avdelningar på Länsstyrelsen i Stockholm har gjort korta informationsfilmer som de har lagt ut på sina sidor, men även på till exempel Youtube. Det har varit enkelt och smidigt att hänvisa till filmen och sprida information via den.

Nya kanaler kan vara annonser och information via lokaltidningar och fakatidningar, vilket andra länsstyrelser har använt sig av. Andra länsstyrelser har då också bjudit in till olika aktiviteter som inspirationsmöten, frukostseminarier och då använt sig av både annonserig och direktutskick.

Aktiviteter mot målgruppen

Enheten bör analysera i vilken mån kvinnor som driver företag nås av information kring landsbygdsprogrammet. Enheten bör också samla information om själva målgruppen, dels via handläggarna när de är ute och

träffar kvinnor på landsbygden, men också via alla nätverken. Det bör tas fram utvärderingsmallar och enkäter för detta ändamål.

Mentorsgrupper och enskild rådgivning är aktiviteter som har varit mycket uppskattade på andra platser i landet. Kvinnor som driver företag har upplevt det mycket positivt och det har gett dem stort mervärde att nätverka och träffa andra företagare. De har kunnat utbyta erfarenheter och fått stöd, tips och råd av både kunniga personer eller andra företagare i liknande situation. Ett annat uppskattat erbjudande, som verkar ha gett resultat, är att erbjuda en projektcoach som hjälper den sökande att vässa till olika delar av ansökan och affärsplanen.

Som bilaga till denna kommunikationsplan ligger en handlingsplan med rekommendationer över hur Länsstyrelsen i Stockholms län kan arbeta framöver för att uppnå målen med jämställdhet i landsbygdsprogrammet.

Referenser

Diskrimineringslagen (SFS 2008:567).

En strategi för att stärka utvecklingskraften i Sveriges landsbygder, (17 mars 2009) Näringsdepartementet, (Skr. 2008/09:167).

Fakta om kvinnors företagande 2011 (mars 2011). Stockholm: Företagarna.

Fägerlind, Gabriella (2009). *Jämställdhet i praktiken – så utvecklar ni er arbetsplats*. 1:1. uppl. Uppsala: Uppsala Publishing House AB.

Glans, Hanna och Rother, Bettina (2011). *Dragkraft! Om jämställdhetsintegrering och ESF Jämt*. Länsstyrelsen i Örebro län i samverkan med övriga länsstyrelser.

Hirdman, Yvonne (2001) *Genus – om det stabila föränderliga former*. 2:1. uppl. Malmö: Liberförlag.

Jämställdhet i genomförandestrategierna för landsbygdsprogrammet (oktober 2008). Östersund: Glesbygdsverket.

Jämställt företagandearindex 2011 – Var är företagandet mest (och minst) jämställt? (mars 2011). Stockholm: Företagarna.

Landsbygdsprogram för Sverige, 2007-2013. Jordbruksdepartementet (mars 2010).

Landsbygdsprogram för Sverige, 2007-2013. Genomförandestrategi för Stockholms län (reviderad februari 2011). Länsstyrelsen i Stockholms län.

Landsbygdsprogram för Sverige 2007-2013. Genomförandestrategi för Västra Götalands län – reviderad dec 2010. Länsstyrelsen i Västra Götalands län (Rapport 2011:01).

Länsstyrelseinstruktionen (SFS 2007:825).

Många miljarder blir det... Fakta och nyckeltal om kvinnors företag (2010). Stockholm: Tillväxtverket. (Info 0124).

På tal om kvinnor och män (2010). Länsstyrelsen i Stockholms län.

Riktlinjer för tillämpningen av Genomförandestrategi för Stockholms län inom Landsbygdsprogram för Sverige år 2007-2013 (reviderad februari 2011). Länsstyrelsen i Stockholms län.

Vem är chef egentligen? – Om landsbygdsprogram och mångfald (2011).
Stockholm: Jordbruksverket. (Rapport 2011:8).

Intervjuer/samtal

Länsstyrelsen i Västra Götaland

Gabriel Skarbäck

Länsstyrelsen i Västerbotten

Anne-Louise Lindqvist

Marika Linder

Länsstyrelsen i Dalarna

Ninette Andersson

Line Nilsson

Henrik Hansson

Kerstin Bergman

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Nina Elmsjö

Länsstyrelsen i Skåne

Helena Karlsdotter-Nilsson

Henrik Andersson

Anna Wendegård

Länsstyrelsen i Västmanlands län

Indi Persson

Länsstyrelsen i Stockholms län

Elsmari Fjällström

Katarina de Verdier

Anders Nordborg

Gunilla Sterner

Jordbruksverket

Maria Gustafsson

Johanna Nilsson

Jessica Hagård

Niclas Purfürst

Agneta Bengtsson

Tillväxtverket

Gunilla Thorstensson

Enkätundersökning

Landsbygdskommuner

Botkyrka kommun

Ekerö kommun

Haninge kommun

Norrtälje kommun

Nykvarn kommun

Nynäshamn kommun

Sigtuna kommun

Södertälje kommun

Upplands-Bro kommun

Vallentuna kommun

Vaxholm kommun

Värmdö kommun

Österåker kommun

Gränskommuner mellan landsbygd- och tätort

Huddinge kommun

Salem kommun

Tyresö kommun

Bilaga – Handlingsprogram för Länsstyrelsen i Stockholms län

Handlingsprogram för Länsstyrelsen i Stockholms län

Intern handlingsplan

Nedan beskrivs förslag på direkta aktiviteter som kan göras för den interna målgruppen, handläggarna, avdelnings- och enhetscheferna, i form av en workshop och utbildning. Förslagen har anpassats till enhetens förutsättningar och resurser.

Utbildning

Alla handläggare och chefen som arbetar med landsbygdsprogrammet bör få en utbildning i jämställdhet. Syftet med utbildningen är att ge information, kunskap och inspiration om varför det är viktigt att tänka och aktivt arbeta ur ett jämställdhetsperspektiv. Det är också viktigt att utbildningen är kontinuerligt återkommande.

Förslag på upplägg:

- Viktigt att chefen öppnar utbildningen och belyser vikten av att integrera målet jämställdhet i allas dagliga arbete.
- Utbildningen bör problematisera jämställdhet och djupare göra en analys av enhetens nuläge, förutsättningar, möjligheter och kunskaper.
- Enheten kan börja med Trappmodellen. Trappmodellen är en befintlig basutbildning om varför det är viktigt att aktivt arbeta ur ett jämställdhetsperspektiv. Utbildningen togs fram av den statliga utredningen, JämtStöd. JämtStöd utbildade Regeringskansliet i jämställdhetsintegrering och därefter har länsstyrelserna använt modellen internt och i projektet ESF-Jämt. JämtStöds manual och ESF Jämts metodhandbok kan vara bra att använda metoder ifrån.
- Utbildningen bör belysa allmän forskning och information från denna kommunikationsplan, som visar på vilka skillnader det finns mellan att vara en kvinna kontra en man som startar och driver ett företag. Utbildningen bör även lyfta normer och värderingar, bemötanden, egna hinder och dylikt som har framkommit i olika utredningar och undersökningar.
- Det är viktigt att lyfta alla de fördelar och vinster som finns med kvinnors företagande.
- Se över och eventuellt ta med information från utbildningen: ”Varför tänka jämt” som Team Företag och Landsbygd skapade.
- Se över och eventuellt arbeta med diskussionmaterialet ”Göra Jämt” som Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp för jämställdhet tog fram.

Workshop

En workshop har genomförts med alla handläggare och chefen på enheten som arbetar med landsbygdsprogrammet.

Inför workshopen tog en mindre grupp fram förslag på ett verktyg som handläggarna kan använda sig av i sitt arbete med ansökningar.

Syftet med dagen var att handläggarna själva skulle få vara delaktiga och få möjlighet att påverka det framtagna verktyget. Handläggarna diskuterade och gick igenom föreslaget verktyg, hur registreringar ska gå till och hur uppföljningar kan göras.

Upplägget under dagen:

- Kort presentation av projektets kommunikationsplan.
- Kort presentation av andra länsstyrelserns verktyg.
- Presentation av föreslaget verktyg för Länsstyrelsen i Stockholms län.
- Genomgång av verktyget och diskussion kring eventuella förändringar, tillägg och så vidare.
- Genomgång av hur verktyget ska användas praktiskt.
- Beslut om en provotid.
- Beslut om hur handläggarna efter varje handläggning ska göra med utvärdering och uppföljning.
- Beslut hur utvärderingsinformation ska tas om hand i längden.

Efter en provotid på cirka sex månader, kommer handläggarna på enheten att träffas igen för en ”uppdateringsworkshop”. Här går handläggarna igenom verktyget, utvärderar det och ger förslag på eventuella förbättringar.

Verktyg

Handläggargruppen har utvecklat en loggbok som ska användas på prov under en begränsad period. Den ska sedan utvärderas för att se om den ger tillräckligt med information. Loggen består av ett häfte i A5-format och innehåller tre olika delar:

Del ett består av femton likadana formulär som fylls i vid handläggningen av femton enskilda ärenden, se nedan. S står för ”sökanden”. LNV står för Landsbygdsnätverket. LiC står för enhetens tidning Landsbygd i Centrum.

J nr:

Företag/förening:

Ort:

Personnamn, telefon (frivilligt):

Bransch:

Företag:

Antal kvinnor:

Antal män:

Projekt styrgrupp:

Antal kvinnor:

Antal män:

”Integration” i företag eller projektstyrgrupp:

Ja

Nej

Ungdomar i företag eller projektstyrgrupp:
(åldersgrupp under 25 ? Eller under 40?)

Ja

Nej

Hur gynnas kvinnor/unga/integration av utvecklingsinsatsen?

Fick kännedom om landsbygdsprogrammet via:

- Bekanta
- Sökt tidigare
- Infoträff/kurs för företag/projekt
- Tidningsartikel
- Webb Lst
- Webb SJV/LNV
- LiC
- Annan:

Vad tycker S är bra med landsbygdsprogrammet?

Vad tycker S saknas i landsbygdsprogrammet?

Vilka är S upp till tre viktigaste nätverk?

Vad önskas i form av stöd och hjälp, i fortsättningen?

Del två innehåller checklistor. En checklista med prioriteringsgrunder som är generella och inte specifika för kvinnors eller mäns företagande/projekt. En annan checklista för hur de ska prioritera bland arbetsuppgifter i syfte att effektivisera deras handläggning och minska handläggningstiderna.

Del tre är en utvärdering av loggboken för att utvärdera metoden.

Extern handlingsplan

Kvinnor som driver företag på landsbygden

Nedan ges förslag på åtgärder och aktiviteter som enheten kan börja arbeta med omgående.

Webbplatsen

Se över webbplatsen och uppdatera den med goda exempel med kvinnor som driver företag. Se till att webbsidorna innehåller tydlig och bra information om programmet och det stöd som finns ur ett jämställdhetsperspektiv. Se till att kvinnor finns med på bilder och se till att det hela tiden finns med goda exempel i form av kvinnor som fått stöd. Här kan enheten också lyfta arbetet kring jämställdhet och belysa att de tycker att det är en viktig prioritering.

Informationsfilm

Gör en kort informationsfilm som på några minuter presenterar landsbygdsprogrammet. Filmen kan läggas upp på webbplatsen och den kan visas vid besök och informationsträffar med målgruppen, nätverken och liknande. Handläggarna kan på ett enkelt sätt hänvisa nätverken och företagare till filmen. Nätverk och partners kan även själva använda filmen som information när de ska förmedla landsbygdsprogrammet.

Enheten kan stämma av med tillväxtavdelningen på Länsstyrelsen i Stockholms län som har gjort en liknande informationsfilm.

Tidning - Landsbygd i Centrum

Landsbygd i Centrum är enhetens egna "kundtidning". Här finns stor potential att alltid ha med ett jämställdhetsperspektiv och artiklar om kvinnor som driver företag.

Som förslag är att ha minst en helsida helt reserverad för "Det goda exemplet - kvinnor som driver företag". I övrigt kan enheten se över texter och bilder ur ett jämställdhetsperspektiv. De som arbetar med tidningen bör få utbildning i jämställdhet så att de kan förbättra sitt arbete med tidningen ur ett jämställdhetsperspektiv. De bör känna sig trygga med hur man gör en jämställd tidning som riktar sig till alla och som lyfter vinster med både kvinnors och mäns företagande.

Inspirationsblad – Kvinnors företagande

Skapa ett inspirationsblad om kvinnor som driver företag på landsbygden och som har startat verksamhet eller utvecklat sin verksamhet med stöd från programmet.

Format

- Sex sidor i A4-format.

Innehåll framsida

- En bild på en kvinna i sin verksamhet.
- En kort inspirerande presentation av landsbygdsprogrammet. Ska genomsyras av möjligheter.

Innehåll mittuppslag:

- 4-6 artiklar om kvinnor som beviljats stöd från programmet. Artiklarna ska representera olika åldrar, etnicitet, företag och branscher, olika typer av beviljat stöd och ge en geografisk spridning.
- En faktadel om landsbygdsprogrammet och vad det har att erbjuda. Lite kort hur de kan ta kontakt med Länsstyrelsen och hur en ansökningsprocess går till. Faktadelen kan vara som ett löst blad i foldern, blir då lättare att göra ändringar.

Innehåll baksida:

- Kontaktuppgifter.
- Var de kan få mer information om landsbygdsprogrammet.

Användningsområde:

- Delas ut vid alla möten med målgruppen.
- Användas vid utskick, till exempel direktutskick alternativt följa med som bilaga när andra handlingar eller information skickas ut.
- Sprida den till nätverk som i sin tur kan dela ut den till målgruppen.

Målgruppsenkät

Enheten ska ta tillvara information om målgruppen, deras önsknings, villkor och förutsättningar.

Det har skapats en enkät, se bilaga 2, som alla kan använda sig av när de möter målgruppen. Den kan användas som den är eller anpassas till varje tillfälle. Den kan skickas ut via e-post eller brev alternativt användas av handläggarna i samband med telefonsamtal. En bestämd person bör vara ansvarig för enkäten.

Enkäten ska ge information och kunskaper om:

- Var målgruppen finns
- Vilken typ av verksamhet målgruppen driver alternativt vill driva
- Vilka behov har de? Vilka hinder finns för att utvecklas alternativt starta?
- Hur når vi dem med information om landsbygdsprogrammet?
- Vad är landsbygdsprogrammets styrkor i förhållande till målgruppen?

- Vad är landsbygdsprogrammets svagheter i förhållande till målgruppen?
- Vad kan vi göra annorlunda till nästa år?

Målgruppskarta/GIS karta

Skapa en GIS-karta där enheten får information om olika variabler i relation till varandra. Kartan ska ge information om:

- Befolkning på landsbygden uppdelat på kvinnor och män.
- Kvinnor och män som sökt stöd.
- Dagboende – de som driver verksamheter på landsbygden.
- Nätverk.

Det är viktigt att en bestämd person äger projektet och ansvarar för att GIS-kartan löpande uppdateras så att den är aktuell.

Syfte med att skapa en GIS-karta är att ge en bra bild över var kvinnor och män som driver företag finns samt var nätverken finns i relation till var verksamheter som fått stöd finns. Utifrån kartan kan enheten sedan se var de bör göra insatser med mera.

Bildspel

Skapa ett bildspel (OH-presentation) för externt bruk. Det ska vara enkelt, konkret, informativt och eventuellt uppdelat på olika fakta och stödområden. Det ska vara en presentation av programmet som handläggarna kan ha med sig när de är ute och informerar om programmet. Det bör göras en genomgång och mall för hur handläggarna pratar, vad de tar upp om programmet i relation till vem/vilka de ska informera.

Nätverk

Interna nätverk

Initiera och arbeta för ett bättre internt samarbete med jämställdhetssakkunnig och övriga som på olika sätt arbetar med kvinnors företagande på till exempel tillväxtavdelningen. Här finns det möjlighet att göra något tillsammans. En viktig del är också att ta vara på och delge varandra kunskap om kvinnors företagande, viktiga nätverk samt interna och externa aktiviteter som kan vara intressanta.

Idag finns det en jämställdhetsgrupp på tillväxtavdelningen som träffas regelbundet där representanter för mänskliga rättigheter, jämställdhetssakkunnig och andra utvecklingsledare från tillväxtavdelningen finns representerade. Det kan vara en god idé att personer med fokus på de horisontella målen i landsbygdsprogrammet finns med i det forumet också.

Partnerskapen

Det kommer till en början att göras insatser för att se vilka samarbetsmöjligheter som finns med partnerskapen. Deras kunskaper om landsbygdsprogrammet ska öka och förbättras. Ett brev har till en början skickats ut med en kort beskrivning om att enheten nu satsar på jämställdhet och att enheten nu söker samarbetsmöjligheter med sina partners.

Landsbygdskommuner – näringslivschefer

Näringslivscheferna i länets kommuner bör bearbetas kontinuerligt. Det bör skapas rutiner för lättillgänglig information som de på ett smidigt sätt kan ta del av och även föra vidare ut till kvinnor som driver företag i kommunen.

Minst en gång per år bör det göras en sammanfattning över vilka företag som har fått stöd i respektive kommun. Kommunerna bör sedan få en lista på vilka företag i just deras kommun som fått stöd av programmet. På det sättet marknadsför enheten landsbygdsprogrammet ut mot kommunerna och talar om för dem vad programmet har gjort för nytta för företagen i just deras kommun.

Förslag på framtida insatser och aktiviteter

Nedan följer några förslag på olika typer av aktiviteter som andra länsstyrelser i landet har anordnat. Enheten kan ha dem i åtanke för framtiden.

Idéseminarier

Idéseminarier genomförs som riktar sig till kvinnor (alternativt både kvinnor och män) som har en idé men som ännu inte har förverkligat sina planer.

Bjud in kvinnor och eventuellt män från ett visst geografiskt område via:

- Annonser i lokaltidningar.
- Annonser på webbplatsen.
- Annonser i Landsbygd i Centrum.
- Inbjudningar per brev.
- Nätverk.

Inspirationsdagar

Inspirationsdagar genomförs som riktar sig till kvinnor som redan driver företag på landsbygden. Några län har haft till exempel frukostmöten hos en framgångsrik kvinna som driver ett företag i området. De har då bjudit in andra kvinnor och ibland män i området. Företagaren har då hållit ett föredrag/inspirationsföreläsning om sitt företagande. Här bör man också passa på att informera om landsbygdsprogrammet.

Mentorsgrupper

Under ett års tid samlas en grupp på 7-8 personer från en specifik bransch. Gruppen leds av en mentor som är yrkeskunnig och som har stor erfarenhet

från branschen. Mentorerna ska ha lång erfarenhet av att driva en verksamhet och kunna ge bra praktisk vägledning.

Rent praktiskt kan gruppen besöka de olika deltagarnas verksamheter och på plats gå igenom företag för företag. De kan också lägga upp ett schema över ämnen som ska behandlas under de olika mentorsträffarna.

Enskild rådgivning

Detta är en aktivitet som Västra Götaland har haft under projektet "Grogrund" och det har varit mycket uppskattat och fått höga poäng på utvärderingar.

Rådgivningen har till syfte att öka sysselsättningen på landsbygden. Rådgivningen har gett företagare analyser och handlingsplaner för företagen, investeringskalkyler, nätverksbyggande diskussioner, information om landsbygdsstödet samt marknadsföring och branschkunnskap.

Coachning

Erbjud en coach till dem som vill ha hjälp med att vässa sina projekt- och affärsplaner samt ansökningar och affärsidéer.

Inköp av listor

Länsstyrelsen i Skåne län har köpt in kontaktlistor över företagare i deras län som de har bearbetat, något de tycker har fungerat bra.

Uppföljning och utvärdering

Utvärderingsprocess

Målen ska föras in i verksamhetsplanen som följs upp tre gånger per år. Uppföljningen bör gå igenom faser i relation till varandra, det vill säga vad en specifik insats har gett för resultat för målet och vad ger det nya resultatet sedan för konsekvenser för kommande insatser. Uppföljningen ska ge en kontinuerlig och effektiv kontroll av kommunikationsplanen, som i sin tur med tiden ska ge en erfarenhets- och kunskapsbank till enheten. Utvärderingen ska dels vara i rena siffror, men framför allt ska den ge kvalitativ information om hur de olika insatserna har genomförts, vad som har varit lyckat, vad som kan göras bättre, vad som kan göras annorlunda och vad som kan tas bort eller läggas till.

Enheten bör utvärdera varje insats och aktivitet i relation till: mål, insats, resultat och konsekvens.

Vad har en insats gett för resultat för målet 32 procent och för enhetens ökande kunskaper om målgruppen? Vad får resultatet för konsekvenser för kommande planer, insatser och aktiviteter?

Direkta insatser för handläggarna

- Utbildning.
- Workshop.
- Utvärdering av valt verktyg.
- Övriga insatser.

Direkta insatser för kvinnor som driver företag på landsbygden

- Webbplatsen.
- Informationsfilm.
- Landsbygd i Centrum.
- Inspirationsblad.
- Målgruppskarta/GIS-karta.
- Enkäter.
- Vad har enkäterna resulterat i för information och kunskap om målgruppen? Hur kan enkäten göras bättre, vad saknas, vad kan tas bort?
- Övriga insatser.

Direkta insatser för interna nätverk

- Tillväxtavdelningen – jämställdhetssakkunnig, ansvariga för Entrepreneur Sthlm och Stockholms Skärgård m.fl.
- Jämställdhetsgruppen.
- Övriga interna nätverk.

Direkta insatser för externa nätverk

- Partnerskapen.
- Kommunerna – näringslivscheferna.
- Nyföretagarcenter.
- Föreningar för ideell verksamhet på landsbygden.
- Övriga nätverk för kvinnor som driver företag.
- Övriga nätverk.

Utvärdering av målen

Har målen uppfyllts?

Uppföljningen ska också ge svar på fem frågor:

- Hur många kvinnor procentuellt har sökt stöd ur programmet i relation till män och i relation till kvinnor och män som driver företag totalt sett i länet?

- Vad har enheten fått in för information och kunskaper om målgruppen?
- Hur har enheten lyckats sprida information om landsbygdsprogrammet till nätverken?
- Hur har enheten lyckats i sitt samarbete med enhetens olika nätverk?
- Hur har enheten lyckats sprida information om landsbygdsprogrammet och förbättrat kontakten och möten med målgruppen?

Konsekvenser

- Vad har enheten lärt sig?
- Vad kan enheten använda informationen till och hur?
- Vad saknas i det som enheten hitintills har gjort?
- Vad måste göras bättre till nästa år för att uppfylla målet?
- Behöver målen omvärderas?
- Vad får den nya kunskapen för konsekvenser för det kommande året?

Målgruppsbeskrivning – Kvinnors företagande

Det som är skrivet nedan är åsikter och kommentarer hämtade från de intervjuer och utredningar som ligger till grund för denna rapport. Kommentarer med ett U efter är från utredningar gjorda av Tillväxtverket. Övriga kommentarer är tagna från intervjuer med olika personer/tjänstemän. Det innebär att kommentarer utan U representerar åsikter, uppfattningar, tro och upplevelser som enskilda tjänstemän har fått i sitt dagliga arbete.

Målgrupp: Kvinnor som driver företag på landsbygden i Stockholms län

Vad vet vi om målgruppen?

Egenskaper, sätt att driva företag

- Kvinnor söker i regel lägre belopp än män.
- Kvinnor satsar i regel i mindre skala.
- Kvinnor generellt sett ser sig inte som företagare.
- Kvinnor har generellt sämre självförtroende vilket genomsyrar ansökningar och affärsplaner.
- Kvinnor på landsbygden som är kombinatörer känner sig ofta isolerade.
- Kvinnor vet ibland inte hur de ska göra affärer.
- Kvinnor tar oftast små steg och utvecklar sin verksamhet allt eftersom (U).
- Kvinnors företag bygger oftare än männens på många små affärer (U).
- Tillväxten i kvinnors företag är i genomsnitt lägre än mäns, orsak är oftast att branschen de befinner sig i oftast kännetecknas av låg skalbarhet (U).
- Kvinnor är oftare än män kombinatörer. Av dessa blir en stor del så småningom företagare på heltid (U).
- Kvinnor ser sig själva driva hobbyverksamhet, kvinnor tror inte att deras verksamhet kan växa.
- Kvinnor generellt sett är mer rädda att låna pengar.
- Kvinnor är mer för att nätverka, undersöka förutsättningar, bygga relationer och plattformar för att sedan aktivt göra något (män vill bygga nått specifikt på en gång).

Bemötande – förväntningar – olika förutsättningar

- Andelen kvinnor som får avslag i landsbygdsprogrammet på nationell nivå är högre än andelen män.
- Då kvinnor startar i mindre skala kan det lätt uppfattas som att de har mindre tyngd i affärsplanen.
- Samhället ser mer självklart produkter, som är vanligare bland män, som innovativa satsningar jämfört med tjänster, som är vanligare bland kvinnor.
- Samhället ser inte lika lätt olika typer av och tjänster inom vården som innovativa, vilka är vanligare bland kvinnor.
- Kvinnor generellt sätt påverkas av fördomar som finns i samhället om just kvinnor och företagande, till exempel att deltidsverksamheter inte är av samma värde.
- På grund av negativa förväntningar på kvinnor har de svårt att få energi över till att utveckla sina verksamheter.
- Kvinnor har svårare att vinna upphandlingar då de oftast driver mindre företag (U).
- Kvinnors verksamheter tas inte på samma allvar som männens (U).
- Kvinnor upplever att deras kompetens underskattas på grund av kön (U).
- Företagande är en ekonomisk aktivitet som sker i sociala processer där motivation, stöd, förväntningar och andra sociala mönster spelar stor roll vid startande av en verksamhet. Denna sociala process ser olika ut för kvinnor och män. Kvinnor upplever att de möter andra attityder än män, allra helst i starten av en verksamhet (U).
- Under uppbyggnadsfasen är tillgången till nätverk och kapital sämre för kvinnor än för män (U).
- Kvinnor generellt har tillgång till mindre kapital än män (U).
- Kvinnor har generellt sämre tillgång till kapital, affärspartners och kunder (s.k. weak ties) som är så viktigt i början (U).

Styrkor

- På lång sikt behöver det inte alls vara så att den som satsar minst klarar sig sämst, utan det kan många gånger vara tvärt om.
- Det har visat sig att många av dem som startat småskaligt ofta är starka efter några år.
- Många gånger är de mindre företag som lever vidare och växer över tid. (SCB)

- Den relativa andelen anställda givet företagsstorleken i omsättning är högre bland kvinnors företag än i mäns (U).
- Kvinnors företag är en stark kraft i skapande av nya arbetstillfällen (U).

Bra aktiviteter – stöd

- Hur man gör affärer, hur man närmar sig marknaden och hur man tänker lönsamt.
- Inbjudningar till aktiviteter ska vara proffsiga men inte för storslagna.
- Nätverka med andra företagare och goda förebilder.
- Bolla idéer med erfarna företagare.
- Idéseminarier i affärsutveckling.
- Kombination av individuella möten och gruppmöten.
- Skapa nätverk för småföretagare.
- Mentorsgrupper och mentorskap.
- Satsa mycket på informationsspridning.
- Utbildning/rådgivning.
- Sänk minimigränsen på den egna insatsen när det gäller investeringsstöd.
- Coachning med ansökan.
- Försöka få mer uppmärksamhet i media. Göra aktiviteter mer synliga i media.
- Lyfta kvinnor som driver företag på webbplatsen och i Landsbygd i Centrum.
- Arbeta nära ”goda förebilder”, göra dem synliga i länet. Ha aktiviteter hos intressanta företagare.
- Bjuda in externa företagare vid olika passande tillfällen som inspiration till andra kvinnor som driver en verksamhet.

Branscher som kvinnor finns i

- Vård, skola och omsorg (U).
- Servicenäringsgar som företagsservice, rekreation, hotell, restaurang (U).
- Kvinnors företag riktar sig oftast till privata kunder (U).
- Kvinnor finns oftast inom servicebranschen och har svårt att leva på företaget.

- Turism, wellness, hälsa och vård.
- Inom ovan nämnda branscher är konkurrensen med stora företag hård.
- Hantverk, kultur, café, friskvård, ekonomi, trädgård, mode, konsultverksamheter, revisorer.

Övrigt

- Det krävs kunskaper i jämställdhet för att kunna arbeta med det på ett effektivt sätt.
- Det krävs mer problematiserande utbildningar där man går på djupet med frågan, både med de enskilda medarbetarnas arbetsuppgifter, fördomar och kunskaper men också med hela arbetsplatsens struktur, kultur och mönster.
- Stödsökande tycker att det tar för lång tid tills de får beslut om stöd eller inte.
- Viktigt att öppna upp för kvinnor och se till att de har så få trösklar som möjligt.
- Kvinnor driver oftast mindre företag som drabbas hårdare av den administrativa bördan som regleras av staten (U).
- Mycket viktigt med förebilder för all företagsamhet (U).

Länsstyrelsen är intresserad av att få reda på hur vi kan möta upp och stödja företag på landsbygden där du verkar. Vi är intresserade av att veta hur vi bäst kan hjälpa dig och andra att ta klivet till att utveckla ditt företag med hjälp av landsbygdsprogrammet.

Vi är också intresserade av dig som funderar på att starta en verksamhet men som ännu inte har kommit igång. Syftet är att se hur vi kan bli bättre på att möta upp dig i din process och ge dig möjligheter till stöd från landsbygdsprogrammet.

Därför skulle vi bli glada om du vill svara på några frågor. Det går bra att svara anonymt om du vill.

Frågeformulär

Företagets namn:

E-postadress:

Verksamhet:

Antal anställda i företaget:

Om dig som driver företag:

- I vilken bransch driver du företag?
- Vilken företagsform har du?
- Hur stor är din verksamhet (omsättning per år / antal anställda)?
- Vilka nätverk medverkar du i som har anknytning till din företagsverksamhet?

Om dig som funderar på att starta företag:

- I vilken bransch finns din företagsidé?
- Vilken företagsform vill du i så fall starta med?

Om dig som funderar på att starta ett företag eller som driver ett företag:

– Vad är det som du upplever att du generellt skulle behöva stöd med i din verksamhet, för att utveckla din befintliga verksamhet alternativt starta en verksamhet?

– Vilka hinder upplever du för att utveckla ditt företag alternativt starta ett företag?

– Vilka nätverk medverkar du i, eller känner du till, som kan vara till hjälp i din företagsverksamhet alternativt företagsstart?

Frågor om landsbygdsprogrammet:

– Känner du till att företag och föreningar/sammanslutningar på landsbygden kan söka företagsstöd eller projektstöd inom landsbygdsprogrammet?

– Hur fick du kunskap om landsbygdsprogrammet?

– Saknar du något i landsbygdsprogrammet? Vad?

– Hur vill du på bästa sätt ha mer information om landsbygdsprogrammet?

Tack för din medverkan!

Nätverk – Kvinnors företagande

Interna nätverk

- Kvinnors företagande och Entrepreneur Sthlm
- Jämställdhetssakkunnig
- Vård och omsorg. Ansvariga mot näringslivschefer i kommunerna.
- Skärgårdssakkunniga

Externa nätverk – partners

- Kommunerna – näringslivschefer
- Företagarföreningar (en i varje län och en i varje kommun. Riksorganisationen heter Företagarna)
- Partners
- LRF – Mälardalen
- LRF – Lokalavdelningar
- Hela Sverige ska leva
- Länsbygdsrådet
- Tillväxtverket – deras projektledare
- Värmdö Företagarcentrum
- Produktkatalogen Svenska Närproducenter
- Coompanion Roslagen
- Coompanion Stockholm
- Skärgårdens resurscentrum (se intervju Entrepreneur Sthlm)
- Turistbyråer
- Freija - Roslagens företagarkvinnor i nätverk
- ALMI

Nyföretagarcenter i länet

- Ekerö
- Nykvarn
- Södertälje
- Sigtuna
- Vallentuna
- Roslagen – Norrtälje
- Upplands-Bro
- Upplands Väsby
- Botkyrka
- Vaxholm/Österåker
- Värmdö/Nacka
- Nynäshamn/Haninge

Föreningar för ideell verksamhet på landsbygden

- Hembygdsföreningar (finns länsvis, sockenvis)
- Hembygds gårdar
- Byalagen
- Hushållningsnätverket
- Järna Företagarförening
- Nyföretagareföreningen Nykvarn/Salem/Södertälje

Övriga nätverk för kvinnor som driver företag

- Värmdö
- Skärgårdens resurscenter
- Selma i Ekerö kommun
- Quadruple (INTERREG-proj med Norrtälje kommun som huvudman)
- Freja (Norrtälje)
- FFF – Framgångsrikt feminint företagande
- Damernas företagarcyrå (Upplands-Bro)

Övriga

- Hallstabygden (Norrtälje)
- Sorundas företagare
- Landsorts sjö- och miljöcentrum
- Landsbygdsrådet i Sigtuna

Länsstyrelsens rapportserie

Utkomna rapporter under 2011

1. Nya bostäder i Stockholms skärgård – aktuella bostadsprojekt 2011, avdelningen för social utveckling
2. Klimatförändringar och Mälaren ur ett vatten- och naturmiljöperspektiv, avdelningen för samhällsskydd och beredskap
3. På rätt väg? – Regional strategi för jämställdhet i Stockholms län 2008-2013, avdelningen för tillväxt
4. Tillsyn av bostadsstiftelser – granskning av 41 bostadsstiftelser 2010-2011, avdelningen för rättsliga frågor
5. Landsbygden i Stockholms län – en sammanställning i siffror, avdelningen för landsbygd
6. Skyddat boende för våldsutsatta personer – delrapport av en nationell kartläggning, avdelningen för social utveckling
7. SOL-projektet – resultat och effekter – en översikt, avdelningen för tillväxt
8. Länsstyrelsens medverkan i rullande översiktsplanering, avdelningen för planfrågor
9. Riktlinjer för bostadsförsörjning med koppling till rullande översiktsplanering, avdelningen för social utveckling
10. En dörr in – flera vägar ut – en studie av ungdomsarbetslösheten i Stockholmsregionen, avdelningen för tillväxt
11. Bottenfauna i Stockholms län 2010 – en undersökning av åtta lokaler i rinnande vatten och fyra lokaler i sjölitoral, avdelningen för miljö
12. Kiselalger i vattendrag i Norra Östersjöns vattendistrikt 2010, avdelningen för miljö
13. Bostadsmarknadsenkäten Stockholms län 2011, avdelningen för social utveckling
14. Övervakning av strandexploatering längs sötvattenstränder – metodutveckling 2010, avdelningen för miljö
15. Är våra kommuner klimatanpassade? – Ansvar, riktlinjer och åtgärder, avdelningen för samhällsskydd och beredskap
16. Entrepreneur Sthlm – effekter på det regionala rådgivningssystemet?, avdelningen för tillväxt
17. Tillgång till tobak – en undersökning om anskaffning och attityder bland gymnasieelever under 18 år i Stockholms län, avdelningen för social utveckling
18. Tema Nyanlända – slutrapport. Etablering utifrån ett helhetsperspektiv, avdelningen för tillväxt

19. Metaller och miljögifter i sediment – miljö kvalitet och trender inom Stockholms stad och Stockholms län 2007, avdelningen för miljö
20. Flykting i Stockholms län – så gick det sedan ..., avdelningen för tillväxt
21. Läget i länet – bostadsmarknaden i Stockholms län 2011, avdelningen för social utveckling
22. Förvaltningsplan för stora rovdjur i Stockholms län – förvaltningsperioden 2011-2015, avdelningen för miljö
23. Hur kan vi få fler landsbygdsföretag att satsa på biogasproduktion i Uppsala och Stockholms län? – kartläggning, ekonomisk analys och handlingsplan, avdelningen för landsbygd
24. Kartläggning av riskerna för översvämning i tunnelsystemen i Stockholms län, avdelningen för samhällsskydd och beredskap
25. Klimat- och energistrategi för Stockholms län, avdelningen för miljö
26. Mälaren om 100 år – förstudie om dricksvattentäkten Mälaren i framtiden, avdelningen för samhällsskydd och beredskap
27. Talanger, spetskompetens och investeringar – en studie av tre internationella regioner, avdelningen för tillväxt
28. Stockholm – varmare, blötare. Klimat- och sårbarhetsanalys för Stockholms län, avdelningen för samhällsskydd och beredskap
29. Skyddat boende för hedersvåldsutsatta personer – slutrapport av en nationell kartläggning, avdelningen för social utveckling
30. Regionalt program för efterbehandling av förorenade områden i Stockholms län 2011, avdelningen för miljö
31. Skarvar och fågelskär i Mälaren 2011, avdelningen för miljö
32. Regional miljöövervakning av bottenfauna i Stockholms skärgård 2010, avdelningen för miljö
33. Rökning på skolgårdar – en granskning av några gymnasier, avdelningen för social utveckling
34. Risk- och sårbarhetsanalys 2011 för Stockholms län, avdelningen för samhällsskydd och beredskap
35. Stockholmsregionens innovationskraft – en översiktlig funktionsanalys, avdelningen för tillväxt

*Mer information kan du få av Länsstyrelsens
avdelning för landsbygd,
tfn: 08- 785 40 00 (vxl)
Rapporten finns endast som pdf på vår webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm/publikationer*

ISBN 978-91-7281-465-3

*Adress
Länsstyrelsen i Stockholms Län
Hantverkargatan 29
Box 22 067
104 22 Stockholm
tfn: 08- 785 40 00 (vxl)
www.lansstyrelsen.se/stockholm*